

Однорідні члени речення

Однорідні члени речення

- ▶ відповідають на одне і те ж питання
- ▶ виступають одним членом речення
- ▶ відносяться до одного родового поняття

Родове поняття Небо чисте (яке?) одн.чл.реч, прозоре (яке) одн.чл.
реч. аж до сонця міниться.

Ознаки однорідних членів речення

Відповідають
на одне
питання

Є одним
членом
речення

Позначають
видові
поняття

Можуть
мати
узагальнююче
слово

Мають
інтонацію
переліку

Однорідними можуть бути головні й другорядні члени речення

Підмети: На високих горбах шуміли під вітром дуби, липи, клени (А. Шиян).

Присудки: А море знай собі гуляє, і не кипить, і не горить (Л.Глібов).

Додатки: В ній чебреці, і пшениці, й овес напоєні теплом (А.Малишко).

Означення: На липах з'явилося свіже, молоде, пахуче листя (В. Собко).

Обставини: І вдень, і ввечері там соловей співав (Л.Глібов).

Типи зв'язку між однорідними членами речення

За допомогою сполучників сурядності (сполучниковий) Краю мій, люблю я тебе вдень і вночі, вранці і ввечері... (Панас Мирний).

За допомогою сполучників та інтонації (змішаний) Розпарена теплінь віє соняшником, коноплею і яблуками (М. Стельмах)

За допомогою інтонації переліку (безсполучниковий) Річка синіє, зітхає, сміється (М. Рильський).

Однорідні члени речення бувають

Поширеними у
небі сонце і
весна, і
журавлинний
крик

Непоширеними
Мандрували
гайдамаки
лісами, ярами

Розділові знаки при однорідних членах

кома ставиться:

- Між усіма однорідними членами, якщо вони з'єднані перелічувальною інтонацією без сполучників: *Маяли над нами жовті, голубі, червоні, сині метелики.*
- Між усіма однорідними членами, якщо вони з'єднані повторювальними сполучниками: *Місяць пливе оглядати і небо, і зорі, і землю, і море (Т. Шевченко).*
- Перед протиставними сполучниками а, але, та (в значенні але), що з'єднують однорідні члени: *Не вітер, а буря завіяла (Панас Мирний).*
- Між парами однорідних членів: *За вітром слава полетіла по всіх усюдах і кутках, по байраках і садках (Глібов).*
- Якщо однорідні члени з'єднані парним сполучником, то кома ставиться перед другою частиною сполучника: *Не тільки будівельники, а й селяни з довколишніх сіл ще вночі збирались на берег (Я. Ваш).*

Розділові знаки при однорідних членах

кома не ставиться:

Якщо сполучники і (й), та (в значенні і), або, чи не повторюються: Летів і танув сніг (М. Рильський).

Над дорогою попадалась вся в цвіту груша або кущ черемхи (М. Коцюбинський).

У стійких словосполученнях: ні те ні се, і так і сяк, і туди і сюди, ні риба ні м'ясо, ні живий ні мертвий, ні в тин ні в ворота: Світ який – ні краю ні кінця! (В.Симоненко).

Однорідні та неоднорідні означення

Однорідними означення є тоді, коли кожне з них безпосередньо характеризує означувальний іменник. Вони зв'язані між собою інтонацією переліку, між ними можна поставити сполучник *і*. *На липах з'явилося свіже, молоде, пахуче листя* кожне Однорідними називаються такі означення, які, виражаючи споріднені ознаки, стосуються одного слова і характеризують його з одного боку (кольору, розміру, зовнішнього вигляду, внутрішніх якостей тощо).

Неоднорідними називаються означення, які характеризують предмет з різних боків. Неоднорідні означення найчастіше виражаються сполученням якісного і відносного прикметників, а також займенником і прикметником чи діеприкметником. Однорідність та неоднорідність означень залежать від значення і змісту речення, від смислового навантаження наступного означення в реченні. *Одишуміли над Придесенням **перші** весняні грози, по тому настали теплі погожі дні* (Ю. Мушкетик).

Двокрапка й тире при однорідних членах речення з узагальнювальним словом

Двокрапка а

- Після узагальнювального слова перед однорідними членами (після узагальнювального слова можуть стояти слова **як-от, а саме, наприклад**; у такому разі перед цими словами треба ставити кому, а після них – двокрапку)
- *Усе в чеканні: спілі краплі рос, земля і місяць, вишні і тополі, і тиша в тиші, і тумани в полі.*
- *Багато поетів, а саме: Б. Олійник, Л. Костенко, П. Тичина – оспівували давню й нову красу Києва.*

Тире

- Після однорідних членів речення перед узагальнювальним словом
- Тонкі брови, русяві дрібні кучері, тонкий ніс, рум'яні губи – усе дихало молодою парубочою красою

Поміркуй

Спишіть речення, добираючи з довідки відповідний парний сполучник для з'єднання однорідних членів речення. Поставте розділові знаки. Прочитайте речення з правильною інтонацією.

1. Митець думає ... розумом ... серцем (О. Довженко). 2. Хата ... старенька ... чепурна біла - видно, біля неї ходили хазяйські руки (Панас Мирний). 3. Не ... тії вороги ... добрії люди - і окрадуть жалкуючи плачучи осудять (Т. Шевченко). 4. І ... болить ... не черствіє серце (О. Квітневий).

Довідка: *Так... як; хоч... та; хоч... але; не тільки... а й.*

ПОТРЕНУЙ

Прочитайте речення, визначте, чи є в них однорідні члени речення.

1. Синє, глибоке небо розгортало своє безкрає поле (Панас Мирний).
2. Вечір був чарівний, зоряний, пісенний (О. Гончар).
3. Зелена блискуча машина помчала у блискучу далечінь (М. Стельмах).
4. Пишну, залиту цвітом яблуню вкрили бджоли (О. Копиленко).
5. Роман - людина сумирної, ніжної вдачі (О. Гончар).
6. Над берегом річки линула журлива народна пісня (М. Стельмах).
7. Скрізь видно було залиті сонцем садки (І. Нечуй-Левицький).
8. Люблю я тиху гордість деревинну - дивитись вгору (Д. Павличко).

ДОСЛІДЖУЙ!

Прочитай речення та запиши їх. Підкресли головні та однорідні члени речення. Визнач поширені і непоширені однорідні члени речення.

Мене все життя ваблять і хвилюють зорі – їхня довершена і завжди нова краса, таємнича мінливість і дивовижні розповіді про них. Та й перші спогади мого дитинства починаються з зірок.

Тепер, проживши піввіку, я згадую далеке вечірнє стависько, потемнілі в жалобі трави, що завтра стануть снігом, велетенські шоломи копиць, останній срібний дзвін коси і перший скрип деркача, і соняшник вогнища під косарським таганком, і пофоркування невидимих коней, що зайшли в туман, і тонкий посвист дрібних чирят, що струшують зі своїх крилець росу, і дитячий схлип річки, у яку на все літо повходила м'ята, павині вічка, дикі півники, що не журяться, а цвітуть собі (За М. Стельмахом).